

Мәтіндерді салыстыра талдау

Мәтінді талдау:

ФОРМАСЫ

Сөйлеу формасы:

- **Жазбаша** – әдеби норманы қатаң сақтап жазу түрінде сипатталады.
- **Ауызша** – дыбысталып, әдеби норманың еркін түрімен сипатталады.

Мәтін типтері/ Формалары:

- Суреттеу, баяндау, талқылау, сендіру, аргумент келтіру
- Монолог, диалог, полилог

Мәтінді

ЖАНРЫ

талдау:

- Мақала, репортаж, очерк, рецензия, интервью, комментарий
- Әңгіме, повесть, роман, өлең, драма, ертегі, трагедия, комедия
- Лекция, монография, оқулық
- Ғылыми журнал, диссертация
- Бұйрық, арыз, қызметтік хат
- Хат, имейл, блог-пост, үндеу мәтіні
- Өмірбаян, күнделік, жол жазбалары
- Жарнама, хабарландыру, нұсқаулық
- Дау тудыру, әңгімелесу, хабарлама, баяндама, мінберсөз
- Сәлемдесу, үндеу тастау, сұхбат

Мәтінді талдау:

Бұл мәтін **НЕ ҮШІН**
жазылған немесе
айтылған (құрылған)?

Мәтіннің **қызметі**
қандай?

МАҚСАТЫ

- Ақпарат беру
- Қызықтыру
- Сендіру
- Дауласу
- Талқыға салу
- Суреттеу
- Ақыл-кеңес беру
- Нұсқау беру
- Сын пікір беру, баға беру
- Тәрбиелеу
- Хабарлау

Мәтінді талдау:

Бұл мәтін **KIMGE**
арналып жазылған
немесе айтылған
(құрылған)?

КӨЗДЕЛГЕН АУДИТОРИЯ

- Түрлі жастардағы топтарға, яғни, өте кішкене балаларға немесе зейнеткерлерге
- Арнайы топтарға: мысалы, тарих немесе футболға қызығушы адамдарға
- Кәсіби мамандарға: мұғалімдерге немесе дәрігерлерге
- Әр түрлі әлеуметтік топтарға: жұмыссыздарға, еріктілерге, жас қызметкерлерге
- Жалпы аудиторияға: кең шеңберлі оқырмандары бар танымал газеттерге

**Мәтінді
талдау:**

МАЗМҰНЫ

- Мәтінде не туралы айтылады?
- Тақырыппен және **КОНТЕКСПЕН** байланысы

КОНТЕКСТ

- **Тарихи**
- **Әлеуметтік (мектеп/отбасы/бизнес/жұмыс)**

Мәтінді талдау:

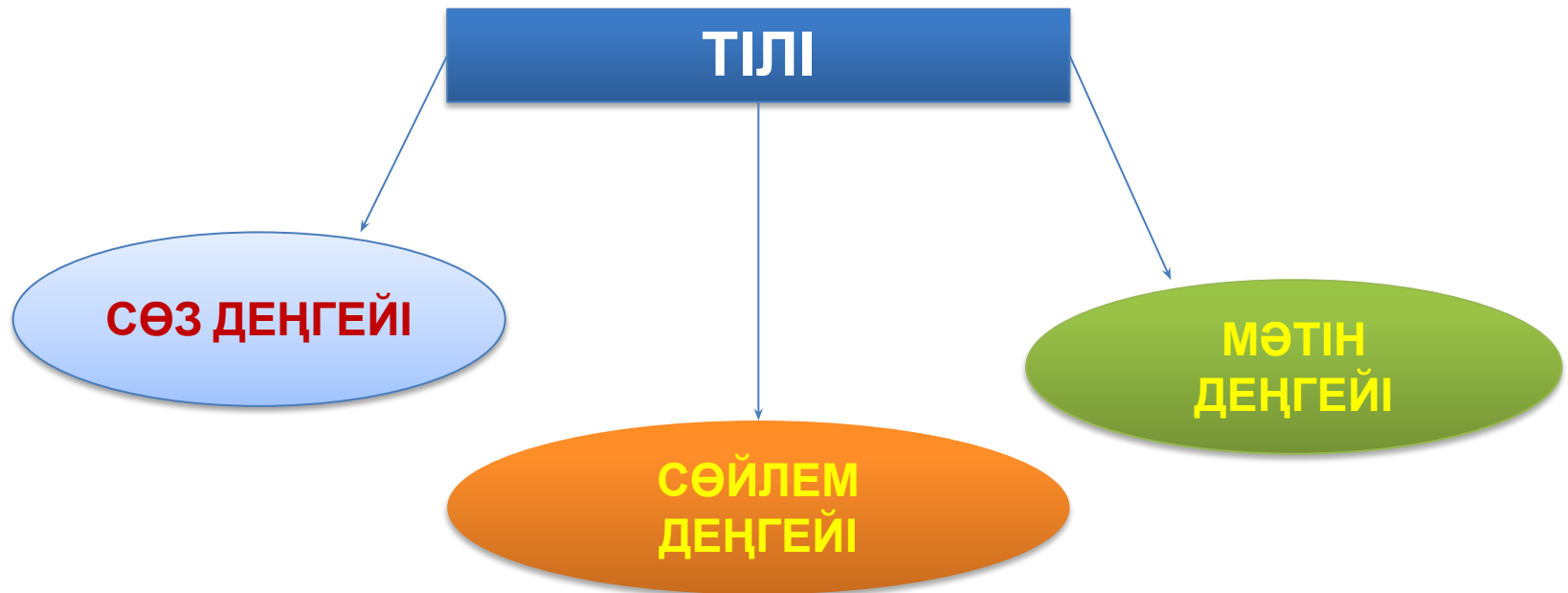
СТИЛЬ

«Белгілі бір қарым-қатынас мақсатында қолданылған тілдің көркемдегіш құралдар жүйесі»

- Ауызекі сөйлеу
- Шешендік
- Публицистикалы
қ
- Көркем әдебиет
- Ғылыми
- Ресми-іскери

- Жасанды
- Әдептен тыс
- Қарапайым
- Кітаби
- Салтанатты
- Юморлы
- Сатиралы

Мәтінді талдау:

Лексика:

- Жас ерекшелігі
- Эмоционалды
- Жаргон сөздер
- Ауызекі қарым-қатынас сөздері
- Кәсіби тіркестер, мысалы, ғылыми, мектеп, «бөбек жырлары»
- қысқартулар

Тілдік тәсілдер:

- Кейіптеу
- Қайталау
- Дыбыс қайталау
- Теңеу
- Метафора
- Ирония
- Парадокс
- Гипербола
- Аллитерация
- Ассонанс

- Дауыс ырғағы
- Жіктеу есімдіктері
- Бұйыру мәнді сөздер
- Күшейтпелі шырайлар
- Үш сөзді қайталау

ТІЛІ

СӨЙЛЕМ ДЕҢГЕЙІ

- Жай / құрмалас
- Қысқа / ұзын
- Толымсыз

- Сұраулы / риторикалық сұрақтар
- Лепті
- Болымсыз

- Өздік / ырықсыз етістер
- Жақсыз құрылымды сөйлемдер
- Синтаксистік параллелизмді сөйлемдер

ТІЛІ

**МӘТІН
ДЕҢГЕЙІ**

- **Абзац құрылымы**
- **Абзацтарды байланыстырушы сөздер**
- **Шақтардың әр алуандығы**
- **1 немесе 3- жақтан баяндау**
- **Мәтін құрылымының логикалылығы**
- **Мазмұндаудың қолжетімділігі**
- **Автор үні мен көзқарасы**

Ауызша сөйлеудің ерекшеліктері

- Кідірістер (паузалар) (...)
- Кідірісті дыбыстармен толықтыру: *ХМ, ЫЫ, ЭЭ*
- Кідірістерді мағынасыз сөздермен толықтыру: *енді, жаңағы, сонымен, яғни, т.б.*
- Қайталаулар: *сөз таба алмай сасқалақтаулар, сенімсіздік*
- Фальстарттар: *сөйлеу алдындағы қатесін түзету, сөзін бұзып, бұрын сөйлеп қою.*
- Сөз қысқарту: *ояқ, бұяқ, қап кетті, отырқ*
- Қарсы жауаптардың кезектілігі: *сұхбаттасушылардың белсенділік танытуы*
- **ИНТОНАЦИЯ, дыбыс бояуы, ырғақ, екпін**